

Üniversite: İstanbul Kültür Üniversitesi

Enstitü: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Programı: Türk Dili ve Edebiyatı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Serdar GÜRÇAY

Tez Türü ve Tarih: Yüksek Lisans – Ocak 2026

ÖZET

Beden; sembolik anlamların, inançların ve toplumsal süreçlerin görünür hâle geldiği bir alan olarak kültürel unsurların anlaşılmasında önemli bir yere sahiptir. Bedenin barındırdığı bu geniş anlam katmanını halk bilimi alanında beden merkezli okumaların gelişmesine zemin hazırlamış; Katharine Young'ın beden folkloru yaklaşımı kültürün beden aracılığıyla nasıl ifade edildiğini inceleme olanağı sunmuştur. Beden folkloru gibi görece yeni ve özgün bir yaklaşımın Alevilik bağlamında uygulanması, çalışmayı özgün ve halk bilimi literatürüne katkı sunabilecek nitelikte kılmaktadır.

Çalışmanın amacı; Alevilik inanç sisteminde bedene atfedilen anlamları beden folkloru perspektifiyle değerlendirmektir. Araştırmada bedene dair yaklaşımlar, beden folkloru kavramı, bedenin ritüel ve din bağlamındaki işlevleri ve Alevilik geleneği içerisindeki yeri ele alınmış; bu doğrultuda özellikle cem törenlerindeki bedensel pratiklerin ne tür sembolik ve kültürel karşılıklar içerdiği ortaya konmuştur.

Çalışma, nitel araştırma yaklaşımıyla yürütülmüş; Bahçelievler ve Yenibosna Cemevleri ile Garip Dede ve Karacaahmet Sultan Dergâhlarında yarı yapılandırılmış mülakatlar ve katılımlı gözlem teknikleri kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırma kapsamında kurum dedeleri ve cemevi yetkililerinden oluşan toplam dokuz kişiyle mülakatlar gerçekleştirilmiş, görüşmeler ses kayıtlarıyla desteklenmiştir. Bunun yanı sıra Garip Dede Dergâhında bir cem erkânı, ritüelin doğal akışı içinde gözlemlenmiş; 4. Serçeşme Hünkar Hacı Bektaş Veli Festivali'nde Alevi topluluklarına mensup bireylerle görüşmeler yapılmış ve ritüellere ilişkin ek gözlemler elde edilmiştir.

Araştırmalar sonucunda elde edilen bulgular; bedenın Alevi ibadetlerinde hem bireysel maneviyatı açığa çıkaran hem de kolektif bilinci güçlendiren bir ifade alanı olduğunu ortaya koymaktadır. Cem rituelinde gözlemlenen semahtaki dönüş figürleri, niyaz, dr duruşları, zikirlerdeki bedensel yönelişler ve hizmetlerdeki ritmik uyum; bedenın Alevi rituellerinde inancın anlamını görünür kılan temel bir unsur olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede çalışma, beden folkloru yaklaşımı kapsamında Alevilik geleneği içerisinde icra edilen rituellerin yorumlanmasında kuramsal bir temel sağlamakta; bedensel pratiklerin kültürel anlam üretimi ve aktarımındaki rolünü açıklığa kavuşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Alevilik, beden, beden folkloru, cem, halk bilimi, rituel.

University: T.C. İstanbul Kültür University

Institute: Institute of Graduate Studies

Department: Turkish Language and Literature

Programme : Turkish Language and Literature

Supervisor : Asst. Prof. Serdar GÜRÇAY

Degree- Awarded and Date : Master's Degree- January 2026

ABSTRACT

The body occupies an important place in understanding cultural elements as an area where symbolic meanings, beliefs and social processes become visible. This broad layer of meaning embodied by the body has paved the way for the development of body-centred readings in folklore studies; Katharine Young's approach to body folklore has provided an opportunity to examine how culture is expressed through the body. The application of a relatively new and original approach such as body folklore in the context of Alevism makes the study unique and capable of contributing to folklore literature.

The aim of this study is to evaluate the meanings attributed to the body in the Alevi belief system from the perspective of body folklore. The study addresses approaches to the body, the concept of body folklore, the functions of the body in ritual and religious contexts, and its place within the Alevi tradition. In this regard, it reveals the symbolic and cultural counterparts of bodily practices, particularly in cem ceremonies.

The study was conducted using a qualitative research approach; data was collected through semi-structured interviews and participant observation techniques at the Bahçelievler and Yenibosna Cemevis and the Garip Dede and Karacaahmet Sultan Dergahs. Within the scope of the research, interviews were conducted with a total of nine individuals, including institutional elders and cemevi officials, and the interviews were supported by audio recordings. In addition, a cem ceremony was observed in its natural flow at the Garip Dede Dergâh; interviews were conducted with individuals

belonging to Alevi communities at the 4th Serçeşme Hünkar Hacı Bektaş Veli Festival, and additional observations regarding the rituals were obtained.

The findings obtained as a result of the research reveal that the body is an area of expression in Alevi worship that both reveals individual spirituality and strengthens collective consciousness. The turning figures observed in the sema during the cem ritual, niyaz, prostration, standing still, physical orientation in zikrs, and rhythmic harmony in services demonstrate that the body is a fundamental element that makes the meaning of faith visible in Alevi rituals. Within this framework, the study provides a theoretical basis for interpreting the rituals performed within the Alevi tradition within the scope of the body folklore approach and clarifies the role of bodily practices in the production and transmission of cultural meaning.

Keywords: Alevi, body, body folklore, folklore, cem, ritual.